

Zalán Tibor:
A gólyakalifa

1. jelenet

A bagdadi kalifa palotája. A kalifa a kereveten unatkozik, mindenféle mutatvánnyal szórakoztatják (laterna magica, hastáncos, erőművész stb., valamennyi báb vagy statiszta előadásában), a kalifa úgy tesz, mintha a pipáját szívná és szunnyadozna, de valamennyi előadás után, amikor úgy gondolja, nem látja senki, éberrel jelzi, hogy nem alszik, csak unatkozik. Végül a terem sarkában játszó zenészeket is kikergeti. A baglyához megy, bedugja az ujját a kalitkába, de a bagoly elfordul a közeledésére.

KALIFA Hát már soha nem akarsz velem megbarátkozni, Jázmin? Két éve, hogy egy vadászaton rád találtam. Azóta etetlek, itatlak, mégsem vagy soha boldog. Az lenne a dolgod, hogy felvidíts! El sem mosolyodik. Jól kifogtam a birodalom legboldogtalanabb baglyát! Vagy csak leghálátlanabb? *(A bagoly csőrével a kalifa ujjá felé kap.)* Még bántasz is, elvetemült? Térj észhez, mert lefejeztetlek... *(De ő tér észhez. Az ablakhoz megy.)* Ostoba madara! Olyan, mint én. Egész nap gubbaszt, unatkozik, nem ízlik neki sem az étel, sem az ital. *(Néz ki az ablakon.)* Bezzeg a gólyák! Mennyi gólya lakja Bagdadot! És mind milyen kecses, méltóságos, ahogy kitarja hatalmas szárnyát és felül a friss szélre...

2. jelenet

A nagyvezír érkezik, a kalifa nem veszi észre.

NAGYVEZÍR Megint a gólyákat bámulja. Már nem jár lovagolni sem, nem vadászik, nem les halakra a pizstrángos patak partján... Nem is emlékszem, mikor láttam utoljára mosolyogni... Nevetni pedig...
(*Legyint.*) Csak tudnám, hogyan vidíthatnám fel!

KALIFA (*nem fordul meg, csak megérzi a nagyvezír jelenlétét.*) Ó, hát itt van az én hűséges nagyvezírem. Milyen feladat vár ma ránk?

NAGYVEZÍR Semmilyen, uram. Parancsba adtad, hogy nem akarsz semmit sem csinálni. *Ma sem.*

KALIFA Örvendetes. A gólyákat nézem. *Ma is.* Gyere, Manzor, nézd őket te is.

NAGYVEZÍR (*magában*) Mit néztek rajtuk? Egyik csúfabb, mint a másik. Pfuj! Pipaszár a lába, idétlenül hosszú és keskeny a csőre, kelepelkalapol a hangja, békát és csúszómászókat zabál...Brr, rusnya egy madár... (*Hangosan.*) Megyek, felség, nézem önnel együtt a gólyákat. Isteni szép madarak. Jó ötlet volt a palotát is gólyákkal díszíteni. (*Magában.*) Még jó, hogy nem jutott eszébe a gólyáformájú palota.

KALIFA Manzor! Tudod mi jutott eszembe?

NAGYVEZÍR Ki ne mondja, felséged!

KALIFA Miért jöttél, ha semmi dolgunk egymással?

NAGYVEZÍR Egy árus várakozik az ajtó előtt. A palotatéren botlottam belé. Csupa érdekes holmit kínál. Gondoltam, talán érdekli felségedet is... valamelyik... esetleg... szórakoztatásul...

KALIFA Egyik árus olyan, mint a másik...

NAGYVEZÍR Ez bizonyára így van. Hívhatom tehát?

KALIFA Hát persze. Azzal is telik az idő, hogy majd elkergetjük.

3. jelenet

A nagyvezír egy pillanatra kilép a színről, majd Mizrával tér vissza oda.

NAGYVEZÍR Gyere be, idegen, a kalifa megtekinteni kívánja az áruidat!

MIZRA Allah növessze nagyra a szakálladat, bölcs kalifa!

KALIFA Hagyd a szakállamat békén. Lássuk, mid van!

MIZRA *Varázsszőnyeg, terítő,
mézbor, kedvet derítő,
lánc, magától nyerítő...*

*Kard, mely sosem csorbul ki,
pohár, sosem csordul ki,
fűszer, erőd növeli,
zeneszerszám, holdbeli.*

*Pisztoly, puska, elefántfű,
afrikai rubin tetű,
patkánykobra, hétéletű,
pénzes zacskó, hatfenekű,
varázsvessző, égi jelű,
ugróegér, háromfejű...*

KALIFA Kergesd el ezt a szélhámost! Unom. Ha még egyszer...

MIZRA Már megyek is, rohanok, jaj, szegény fejemnek... *(Odakap a turbánjához, a turbán-ékszer mögül egy apró szelence pottyan a földre.)*

KALIFA Megállj! Az micsoda?

MIZRA Ó, semmi...

KALIFA Én valaminek látom.

MIZRA Nem eladó...

NAGYVEZÍR Azt mered a kalifának mondani, hogy nem eladó, külvárosok férge?

MIZRA Bocsánat, nem úgy értettem... Nem eladó, mert nem ér semmit...

KALIFA Mi van benne?

MIZRA Nem fontos. Valami szürke por.

KALIFA *(kikapja kezéből a szelencét, fölpattintja a tetejét. A szelence zenélni kezd.)* Nem mindennapi szelence. A por sem szolgálhat akármire.

MIZRA Allahra mondom, nem tudom, mire szolgál ez a vacak szürke por. *(A turbánjából egy vékonyra összehajtogatott papirusz-tekercest húz elő.)* Ez az írás állítólag meg tudná mondani. De én nem értem, mi van a papíron, idegen nyelven írták. Így a por teljesen használhatatlan.

KALIFA *(kikapja kezéből a tekercest, széthajtogatja. A papír fluoreszkálni kezd, a palota falán gyönyörűen kalligrafált betűk kezdenek táncolni.)* Hiszen ez gyönyörű! Megveszem.

MIZRA A port is, felséges kalifa?

KALIFA Ha az íráshoz tartozik, akkor igen.

MIZRA Ahhoz, ahhoz... biztosíthatlak.

KALIFA Mi az ára?

MIZRA Nincs ára, mondtam. Nekem nem ér semmit...

KALIFA Nem úgy van az! Adj neki néhány aranyat, Manzor... ne a fejedet rázd, azt mondtam, adj neki néhány aranyat, és engedd útjára!

MIZRA Allah növessze...

KALIFA Megmondtam, hogy hagyd békén a szakállamat! *(A nagyvezér kituszkolja az elégedetten mosolygó árust.)* Micsoda betűk! És mennyire finom pergamen! Valamilyen nagy titkot hordoznak ezek a szavak! Manzor! *(A vezér máris visszasiet a terembe.)* Tudni akarom ennek a szelencének a titkát.

NAGYVEZÍR Engedelmeddel, én nem várnék túl sokat ettől a nyilvánvaló hamisítványtól. Arany helyett néhány botütést utaltam volna ki a szemfényvesztőnek...

KALIFA Te hoztad ide...

NAGYVEZÍR Távolról rendesebbnek látszott. Képzeld felséged, egyszer Medinába indultam...

KALIFA Később, Manzor, majd elmeséled később. Mint említettem az előbb, a szelence titkára vagyok kíváncsi.

NAGYVEZÍR Valami fűszer... csak akar Bagdad kalifája belekóstolni a főzés tudományába?

KALIFA Ejnye, megharagszom! Szerezz nekem valakit, aki megfejti az írást.

NAGYVEZÍR Erre egyetlen ember képes Bagdadban...

KALIFA Akkor miért nincs még itt?

NAGYVEZÍR Már intézkedtem, útban van ide, felség, és ha szerencsénk van, pillanatokon belül itt is van.

KALIFA Te gondolatolvasó vagy, nagyvezírem?

NAGYVEZÍR A fenét! Már megbocsáss! A fél életemet melletted töltöttem el. Jobban ismerem a gondolataidat, mint a magaméit.

KALIFA Akkor, jaj neked!

NAGYVEZÍR Nekem mondod? Jaj neked!

4. jelenet

A nyitott ablakon át varázsszőnyegén belibeg Szelim, a vén bölcs és varázsló. Fények, zenék, szélsuhogás kíséri érkezését.

SZELIM Hívattál, fényességes Kalifa. A segítségemre van szükséged?

KALIFA Úgy van. Értesz a régi pergamenek titkához?

SZELIM Máshoz sem értek.

NAGYVEZÍR Szerénykedik.

KALIFA Tudom. Bölcs emberek passziója a szerénység. Egy írást kéne megfejtened, bölcs Szelim... Megállj, honnan tudom én a nevedet?

SZELIM Bölcsességed határtalan, nagy kalifa... és most az egyszer én is belesegítettem ebbe. Láthatnám az írást?

Széthajtogatják a pergament. A falon kalligrafikus betűk táncolnak, zenék élednek meg és halnak el, forog-pörög a fényfüggöny, Szelim is forgolódik-táncol, kezében az írással. A tudós váratlanul megmerevedik, egyszerre megáll a kavalád, elhal a zene, kialszanak a fények. Mintha mindenki álomból ébredne.

KALIFA Sikerült?

SZELIM Nehezen ment. Az írás nagyon régi. Még az apám apjának az apja is gyerek lehetett, amikor készült...

KALIFA Mondd már, mit tartalmaz!

SZELIM Érdekes és veszélyes mondatokat, felség. Biztosan meg akarod tudni a papirusztekercs titkát?

NAGYVEZÍR Már ennyire süket vagy, Szelim? Nem hallottad, mit mondott az előbb a kalifa?

SZELIM Én pedig öreg ember vagyok, és féltem ennek a pergamennek a titkától a nagy kalifát!

KALIFA Te féltesz engem? Hogy mered ezt tenni? Öreg vagy már, a fejedet nem csapatom le, de a szakálladat szálanként tépetem ki a szolgálóimmal...

SZELIM Hát, ha ennyire ragaszkodsz hozzá, elmondhatom...

NAGYVEZÍR Mondd már!

A termet ismét fények öntik el, de ezek nem ragyogóak, inkább tompák, sötétséget sugalló ezüst-arany-vörös felvillanások, fenyegetők.

SZELIM *„Ember, aki ezt az írást megtalálod, adj hálát Allahnak a kegyért, amelyben téged részesített. Mert aki a szelencében lévő porból szippant, és a varázsvers végén kimondja a varázsszót, olyan állattá változik, amilyenné akar... és megérti az állatok nyelvét...”*

KALIFA Hallatlan! Micsoda kincs birtokába jutottunk! Állattá változhatom. És beszédbe elegyedhetem végre kedvenc gólyáimmal... És megértem őket...

NAGYVEZÍR Már csak ez hiányzott. Állattá változás... A beszélgetés a gólyákkal... Állati. Mégsem kellett volna ezt a Szelimet idehoznom.

SZELIM *„...Ha azután vissza akar térni emberi alakjába, hajoljon meg háromszor kelet felé, és mondja ki újra a varázsszót, de az állat szót cserélje ki az ember szóra...”*

KALIFA Pompás! Máris indulhatunk, Manzor, alig várom, hogy gólyává változhassam...

NAGYVEZÍR Én is égek a vágtyól. Már majdnem tüzet fogott a szakállam.

SZELIM Van itt még valami, felség.

NAGYVEZÍR Már mindent tudunk.

SZELIM Még nem.

KALIFA Mondd, ha annyira fontosnak tartod!

SZELIM *„... De ha már egyszer állattá változtál, óvakodj: nehogy elnevesd magad, mert egyszeriben elfelejted a vers végi varázsszót, és állat maradsz mindörökre...”*

NAGYVEZÍR Ez a veszély nem nagyon fenyegeti a felséges kalifát. Nem hogy nevetni, mosolyogni sem szokott. Nekem meg éppen most ment el a kedvem a röhögéstől...

KALIFA Mindent értünk! Nagyvezírem, irány a palota kertje, a gólyás tavacska!

NAGYVEZÍR Megálljon felséged! És a varázsszavak? Az nem kéne?

KALIFA Az ám, a varázsszavak! Halljuk, Szelim, hogy szól a varázsszavak!

SZELIM *(amíg mondja a versikét, hatalmas szél söpör végig a termen.)*

**Egek-földek összeérnek
tűz és víz most összehajol,
legyek állat, úgy akarom,
varázs szó segíts: BELÉNDEK!**

KALIFA Rajta, Manzor, mondjuk el sokszor együtt, míg a tóhoz érünk a varázsszavakat, nehogy elfelejtsük! Különösen a varázsszót ismételtessük: beléndek, beléndek, beléndek...

A varázsszavikét mondogatva kimennek a kertbe.

5. jelenet

SZELIM Akár a nagyra nőtt gyerekek. Nem tetszik ez nekem. A kalifa és a nagyvezír kíséret nélkül hagyja el a palotát. Túl könnyű az átváltás, túl könnyű hibát elkövetni a nevetéssel, túl nagy itt a felejtés ára... És a munkabérem még szóba sem került... *(Kirepül varázsszőnyegén az ablakon.)*

6. jelenet

A tó partján néhány gólya békára és halra vadászik. Némelyiknek sikerül felcsippentenie egy-egy áldozatot. A kalifa és a nagyvezír érkezik. Éppen egy gólya száll le a tó partján billegdelő másikhoz.

KALIFA Látod, amit én látok, kedvenc nagyvezírem?

NAGYVEZÍR Látok néhány ténfergő gólyát. Ha nem tévedek, sokkal többet te sem látsz.

KALIFA Az egyik éppen most szállt le. Biztosan érdekes híreket hozott a másíknak. Hallgassuk ki őket!

NAGYVEZÍR Minden vágyam az volt, hogy ezeket az kelepelő hírharsonákat meghallgassam.

KALIFA Akarod, nem akarod, kötelességed követni mindenhová uradat; vagy tévednék?

NAGYVEZÍR Igaz. Ez esetben inkább akarom meghallgatni őket.

KALIFA Derék beszéd. Mondjuk el hamar a varázsverset!

NAGYVEZÍR Ne kapkodjunk. Ha melléfogunk, életünk végéig kelepelhetünk a gyíklesőnkkel valamelyik bagdadi kémény tetején.

KALIFA Ilyen gyáva lenne az én nagyvezírem?

NAGYVEZÍR Ilyen óvatos. Óvatosság erény, azon felül fél egészség és hosszú élet, ha még nem méltóztattál volna hallani.

KALIFA Ne fecsegi, Manzor, szippantsunk a porból, és mondjuk el a verset a varázsszóval.

NAGYVEZÍR Előbb ismételjük el a visszaváltoztatás szertartását!

KALIFA Miféle visszaváltoztatási szertartást? Mindjárt leszáll az a másik gólya. Lemaradunk a találkozásról! Hamar a verset!

NAGYVEZÍR Ezt a hirtelenkedést! Éveken keresztül nem történik semmi Bagdadban, most meg egy perc alatt gólyává kell változnia az embernek...

KALIFA Szippants! *(Szippantanak.)* Mondjuk a verset! *(Mondják. A beléndek szó kimondásának pillanatában elkezdődik az átalakulás: gólyává változnak.)*

**Egek-földek összeérnek
tűz és víz most összehajol,
legyek állat, úgy akarom,
varázs szó segíts: BELÉNDEK!**

NAGYVEZÍR Ó, egész takaros gólyává méltóztatott válni felséged. Minden elismerésem...

KALIFA Te sem panaszkodhatsz, nagyvezírem. Ez a pompás csőr... hosszú vörös láb...

NAGYVEZÍR Önnek a tolla sokkal puhább, finomabb, uram... no és a színei!

KALIFA Hagyjuk a fölös udvariaskodást, Manzor! Rajta, lopakodjunk kedves gólyáim közelébe! Végre teljesül a vágyam, és meghallhatom, miről beszélnek.

7. jelenet

Közelebb húzódnak a másik két gólyához.

GÓLYA1 Békás-egeres jó reggelt, Nyakigláb asszonyság. Hogy-hogy ilyen korán kint a réten tekereg, kelep-kelep-csőr?

GÓLYA2 Üdv, ifjú Csőrkelep! Ilyenkor, kora reggel legfinomabb a béka-comb, legzsengébb a gyíkfarak, legvirgoncabb a vízisikló az ember torka haladtában lefelé... Szolgálhatok valamelyikkel?

GÓLYA1 Köszönöm, fogyókúrádzm-kérődzöm. A ok: táncversenyre készülök, kelep-kelep-csőr.

GÓLYA2 Ön? Táncversenyre? Mármint ön, ifjú Csőrkelep? Táncversenyre ön?

GÓLYA1 Miért ne? Mert kövér-ronda vagyok? Vagy ronda-kövér vagyok? Azt mondta, kövér és ronda vagyok?

KALIFA Ami azt illeti, tényleg meglehetősen kövér.

NAGYVEZÍR Mi több, fergetegesen ronda. Olyan ronda, hogy az már-már góromba.

GÓLYA Dehogy mondtam ilyet, ifjú Csőrkelep. Ami igaz, igaz, egy kicsit duzzadtabb a kelleténél, talán a külseje sem a gólyák gólyájára hajaz... ám miért ne?

GÓLYA Akkor most ide figyeljen! Ha bedobom ezt a magánszámot, minden gólya eldobja a kelep-kelep-csőrét! (*Énekel, táncol.*)

*Gólya, gólya, gilice,
Az alakom tetszik-e?
Az én formám veszik-e?
Forró kásám eszik-e?
Kelep-kelep-csőr.*

*Gólya, gólya, gilice,
táncos lábam nézik-e?
Nem vagyok-e édike,
ahogy itten táncika,*

kelep-kelep-csőr!

A kalifa és a nagyvezír torkaszakadtából kacag. A gólyák riadtan fölrepülnek.

8.jelenet

NAGYVEZÍR Na, most már láthatja felséged, a gólyák sem különbek, mint az emberek.

KALIFA Úgy, úgy, nagyvezírem, ezek éppoly hibbantak, mint mi vagyunk! De mennyivel mulatságosabbak! Nem is tudom, mikor nevettem ennyit utoljára.

NAGYVEZÍR Mit mondott, méltóságos kalifa? Nevetett?

KALIFA Nevettem hát. Nem láttad? Még a könnyem is kicsordult.

NAGYVEZÍR Ajajaj! Nekem meg máris sírásra áll a szám. Szabad kérdezniem, én is nevettem?

KALIFA Hogy neveltél-e? Még nálamnál is jobban.

NAGYVEZÍR Akkor nekünk most végünk, felség. Mit mondott az írás? Ha elnevetjük magunkat, nem fog eszünkbe jutni a varázsszó.

KALIFA Mekkára és Medinára! Bizony, cifra ügy lenne, ha mindörökre gólyák maradnánk... Rajta, hajoljunk meg háromszor kelet felé, és mondjuk azt az együgyű versikét! *(Mondogatják, erőlködnek, de a beléndek szó nem jut eszükbe. Csapkodnak, vergődnek, egymás szavába váganak, reménykednek és lelohadnak.)* Eröltesd az agyadat, Manzor, kérlek, eröltesd! Már csak az utolsó szó hiányzik.

NAGYVEZÍR Sajnos, épp az utolsó szócska a varázsszó. Megpróbálom még egyszer!

Egek-földek összeérnek

**tűz és víz most összehajol,
legyek ember, úgy akarom,
varázs szó segíts...ba... be... bi... megvan! BOLONDOK!**
Vagy valami ilyesmi...

KALIFA Vagy valami ilyesmi. A bolondok mi vagyunk, a varázsszó más.
Hiába minden...

NAGYVEZÍR Tovább, tovább, tovább! Be...rendez... be... lendül...
be...lépnek... feladom, nem jut eszembe már semmi. Maradunk
gólyák, felség, mégpedig életünk végéig. Végül is, a gólya szép
madár, nem? Szoktad volt mondogatni, hogy szép madár a gó-
lya...

KALIFA Szépnek szép, de egy gólya mégsem lehet Bagdad kalifája!

NAGYVEZÍR Attól tartok, felségednek igaza van. Akkor most mi legyen?

KALIFA Hát tudom én?

NAGYVEZÍR Kezdek éhes lenni.

KALIFA Én is. Rajta, van itt elég béka...

NAGYVEZÍR Pfuj! Ott jönne ki, ahol bemegey.

KALIFA Fürge gyík a köveken...

NAGYVEZÍR Pfuj! Elcsapnám vele kényes gyomromat.

KALIFA Tekeredő sikló a zsombékban...

NAGYVEZÍR Pfuj! Kifordulna tőle a begyem.

KALIFA Akkor, lehet, hogy éhen veszünk. Nem is baj, mert kezd megint
elfogni az unalom.

NAGYVEZÍR Az jutott eszembe, felség, unalom ellen, hogy... de nem is me-
rem mondani...

KALIFA Csak mondd, nagyvezírem, hátha enyhít a keservünkön.

NAGYVEZÍR Az jutott eszembe, hogy még nem próbáltuk ki, milyen repülni.

KALIFA Ez az! Repülni, repülni fogunk! Kezdjünk is hozzá, egy gólya
repülés nélkül olyan...

NAGYVEZÍR Mint egy kalifa...

KALIFA Ki ne mondd! Csapkodj a szárnyaddal, szaporán, szaporábban!

NAGYVEZÍR Hiába csapkodok, nem akarok emelkedni. Csak ide letottyánok, akár egy túlhízott liba.

KALIFA Ne add föl! A tested már alkalmas a repülésre! Add hozzá a lelkedet is.

NAGYVEZÍR Könnyű azt mondani! Ahogy elnézem, kalifaságod sem szárnyal egyelőre, inkább csak totyog föl-alá azokon a pipaszár lábain.

KALIFA Elég a fecsegésből! Csapkodj a szárnyaddal, és kelepelj tisztességesebben!

Folytatják a kísérletezést. Előbb ügyetlenek, esnek-buknak, azután egyre ügyesebben használják a szárnyukat. Végül felrepülnek, és eltűnnek a magasba.

9. jelenet

A palota. Mizra a palota teraszán áll, a nézőknek háttal, a lenn zajongó sokadalomhoz beszél. A bagoly bánatosan gubbaszt a kalitkájában. A palotaterem fönti ablakába két gólya ereszkedik. A bagoly megvadul, csapkod feléjük, ezt veszi majd észre Mizra.)

MIZRA A kalifának nagyvezírestől nyoma veszett. Alighanem szerencsétlenség történt, Bagdad népe! Mégse essen senki kétségbe! Ha holnap alkonyatig nem kerülnek elő az eltűntek, elfoglalom a trónt, és vállalom a kalifa felelősségteljes méltóságát. Menjetez haza, és készüljetez a holnapi ünnepségre. *(A csapkodó bagolyra néz, majd fölpillant, meglátja a gólyákat. Magában beszél.)* Két gólya. Éppen kettő... mintha ők lennének... És engem néznek.

Ne idegeskedj, Mizra, ha ők azok, sem tudnak visszaváltozni kalifává és nagyvezírré. És ha mégis? Nem csak varázslatok vannak, de csodák is lehetségesek Bagdadban... Megállj, Bagdad népe! Máris meghozom az első törvényemet! Parancsba adom, hogy pusztítsatok el minden gólyát, amely Bagdad városába bemerészkedik. A gólya piszkos, gonosz, betegséget terjeszt... és lehet, hogy köze van Haszid kalifa és Manzor nagyvezér eltűnéséhez... A koronázásom ünnepségét már nem piszkolhatják be gólyák! *(Lentről kiáltások hallatszanak – „éljen Mizra, éljen az új uralkodó, vesszenek a gólyák” –, nyílvevesszők csapódnak az ablak keretébe, ahol a két gólya ül. Riadtan menekülnek onnan. Mizra elégedetten simogatja a szakállát.)*

10. jelenet

A két gólya egy romos várba érkezik. Sötétség, sivárság, éjszaka.

KALIFA Mindent láttál, nagyvezírem?

NAGYVEZÍR Épp eleget. Még ki sem húlt a trónod, a nyomorult Mizra máris elfoglalja a helyedet.

KALIFA Holnapig még sok minden megtörténhet.

NAGYVEZÍR Úgy általában igen. De velünk aligha. Ha Bagdadba merészkedünk, lenyilaz bennünket a csöcselék. Innen meg aligha tudod megakadályozni, hogy a trónbitorló elfoglalja a helyedet.

KALIFA Hallgass! Zajt hallok!

NAGYVEZÍR Már csak ez hiányzott...Szelleme... Meg kell valljam neked... szörnyen félek a szellemektől.

KALIFA Egy nagyvezír? Egy nagyvezír fél a szellemektől?

NAGYVEZÍR Nem egy nagyvezír. Én félek tőlük. Megengeded, hogy elbújjak mögéd? Kicsit be vagyok rezelve.

KALIFA Ne tréfálj, Manzor, inkább figyelj, honnan jön a hang!

NAGYVEZÍR Tőlem jöhet akárhonnán is. Legjobban azt szeretném, ha már menne is...

BAGOLY *Ki az az árva, aki egy várba
zárva várja, hogy eljön szabadulása –
az én vagyok, szerencsétlen lény.*

*Ki az az árva, aki évek óta
várja egy várba zárva
hogy gólya szárnyon eljön érte
a megváltása s a boldogsága –
az vagyok én, szerencsétlen lány.*

NAGYVEZÍR Éneklő szellem. Ez a legveszélyesebb. Elkábít az énekével, és befal! A lábam remeg, előnt a verejték. Hazamenni szeretnék...

KALIFA Nem mész sehova! Szedd össze a bátorságod, és kövess!

NAGYVEZÍR Inkább maradok. Lélekben veled tartok.

KALIFA Arra kényszerítesz, Manzor, hogy kemény legyek veled! Akkor most parancsot adok, indulj el előttem...

NAGYVEZÍR Megegyeztünk. Követlek...

11. jelenet

*Labirintuson haladnak keresztül, végül megpillantják az ablakmélyedésben de-
rengő alakot.)* Egy asszony. Csak nem az én házsártos felesé-
gem? Hála istennek, nem olyanak látszik.

KALIFA Nem asszony ez, Manzor, hanem egy bagoly. Talán, köszönt-
sük...

NAGYVEZÍR És ha mégiscsak ártó szellem?

KALIFA Annál inkább köszöntsük.

NAGYVEZÍR Annál inkább köszöntelek... ködalak...köszöntalak... ha szellem
vagy, szólj, mert akkor elszaladok, és nem zavarlak a köszöntge-
tésemmel.

BAGOLY Köszöntésed fogadtam, kedves gólya. Milyen szél hozott ide a
szárnyán benneteket?

KALIFA Szomorú szél, kedves bagoly.

BAGOLY Nekem pedig vidám ez az óra. Valamikor régen megjövendölték,
hogy gólyák hozzák el a szabadulást és a boldogságot számomra.

NAGYVEZÍR Akkor kezdhetsz szomorkodni, kedves bagoly, mert mi nem va-
gyunk igazi gólyák.

BAGOLY Nincs mit egymás szemére vetnünk. Én sem vagyok igazi bagoly.

NAGYVEZÍR Ezt nevezem. Ez se igazi. Ha megkérdezhetem, van itt valami,
ami igazi? (*Beveri a fejét a falba, nagyot koppan.*) Van. A fal.
Tehát nem álom, el kell fogadjam, egy elvarázsolt bagollyal ál-
lunk szemben.

KALIFA Sorstársra leltünk benned. De tényleg ne tőlünk reméld a szaba-
dulásod. Én a bagdadi kalifa vagyok, azaz voltam... ez a szépsé-
ges gólya itt... a nagyvezírem... azaz volt... semmi közünk az
igazi gólyákhoz.

BAGOLY Ki tette ezt veletek?

KALIFA Egy árus... Nem tudjuk pontosan, ki volt... Varázsverset adott a
szánkba, de a visszaváltó varázsszót mindketten elfeledtük.

BAGOLY Engem egy gonosz varázsló változtatott csúf bagollyá. Mizra a
neve.

NAGYVEZÍR Mizra?

KALIFA Mizra varázsló tehát! Akkor kezdek érteni mindent.

NAGYVEZÍR Én is. Az elvetemült. Őt rejtette az árus álruhája. Volt pofája...

KALIFA Bárcsak bosszút állhatnánk rajta! Csak meséld tovább a történeted, bagolylány.

BAGOLY Apám India királya...

NAGYVEZÍR Én meg az iráni sah...

KALIFA Nagyvezír, csendben maradsz! Folytasd, kérlek...

BAGOLY Vendégként érkezett Mizra varázsló apám házába, ahol szerelemre lobbant irántam, kerülgetett, puhítgatott, de görbe lábát, foltos szakállát, kancsi szemeit, szőrös füleit, lyukas fogait, gubancos haját látni sem bírtam. Italomba egy alkalommal titokban varázsport kevert, a bájital levert, bagolyként ide cipelt, itt hagyott, de előbb megátkozott.

NAGYVEZÍR Az átkozott! Hogy szól az átok?

BAGOLY *Bagolyként számkivetve
emberi szem elől rejtve
tengessem nyomorult életem,
míg valaki meg nem jelen,
bagoly képemben a kezemet kéri,
csúf bagolynak ember-szívét igéri,
mindenben a kedvemre tesz:
feleségül vesz.*

NAGYVEZÍR Akkor rossz helyen kopogtat kisbagoly-kegyed, vágyai hozzám túl nagyok. Én nős ember vagyok.

KALIFA Én meg nem vagyok olyan... hogy is mondják... szerelmes típus.

BAGOLY Pedig, talán én tudnék segíteni a bajotokon.

KALIFA Mondd, hogyan!

BAGOLY Ismerek ebben a rompalotában egy titkos termet. Ott gyűlnek össze időről-időre a környék varázslói, köztük van Mizra is. Gonoszságaikkal eldicsekszenek egymásnak. Hallgassátok ki őket, talán elkotyogja az öntelt szörnyeteg a varázsszót.

KALIFA Remek! Így teszünk. Mikor jönnek megint?

BAGOLY Megmondom, ha ti is segítetek nekem. Az előbb már jeleztem...

NAGYVEZÍR Nincs valami elfogadhatóbb ajánlatod?

BAGOLY Nincs mese. Feleségül kell kérjen egyikőtök.

KALIFA Várj, tanácskozássra félrevonulunk.

BAGOLY Csak igyekezzetek. Ha elmúlik az éj, nekem aludnom kell. A baglyok nappal alszanak. Akkor nem fogjátok megtudni a titkomat.

A kalifa és a nagyvezír félrevonul.

12. fejezet

Izgatottan vitatkoznak.

KALIFA Parancsba adom, nagyvezírem, egy: vedd nyomban feleségül a baglyot; kettő: vidd őt a házába.

NAGYVEZÍR Teljességgel lehetetlen, felség. Nekem feleségem van és hét gyermekem. Előbbi folyton házsártos, utóbbiak folyton éhesek. Baglyostól vernek ki a házamból, ha ott megjelenek.

KALIFA Akkor végünk. Más megoldást el sem tudok képzelni.

NAGYVEZÍR Én igen. Vedd el te!

KALIFA Észén légy, Manzor, én Bagdad kalifája vagyok.

NAGYVEZÍR Csak voltál, felség. Most egészen csak egy gólya vagy. Holnap lepuffantanak, ha meglátnak a kéményen kelepelni. Volt és nincs Haszid kalifa, Bagdad hajdani ura.

KALIFA Igazad van. Megállj! De mi van akkor, ha a lány ronda?

NAGYVEZÍR Ennyi kockázatot vállalni kell néha neked is.

KALIFA És ha majd kiröhögnek miatta?

NAGYVEZÍR Az elsőnek röhögőnek a legrövidebb úton lecsapatom a fejét. A többinek elmegy a kedve a röhögéstől.

KALIFA Akkor a hátam mögött röhögnek össze.

NAGYVEZÍR Az egy jobbik megoldás. Szerencsére hátul nincs szemed, és nem fogod látni a röhögőket.

KALIFA Utolsó érvem: én nem akarok *még* megnősülni.

NAGYVEZÍR Én sem akartam. Az élet kegyetlen. Alapszabály: nősülni muszáj.

KALIFA Rendben. Bár leszögezem, ellenemre van.

NAGYVEZÍR Nekem is ellenemre van ez a kelepelő létforma. Rajta, kérd meg a kezét.

KALIFA Egyelőre csak ígéretet teszek.

NAGYVEZÍR Tégy, amit akarsz, csak a titkos termet mutassa meg.

KALIFA De tudd, ha a lány ronda, téged húzlak karóba.

NAGYVEZÍR Karóba? Én jót akartam! Maradj csak gólya, ha annyira akarsz! Ez a Mizra biztosan egész jó kalifa lesz helyeden, a trónon...

KALIFA Rendben. A baglyot vállalom... De megfizetek érte annak a gazember Mizrának!

NAGYVEZÍR A harag nem mindig rossz tanácsadó. Most például egészen jó tanácsot adott. Menjünk, vigyük meg a jó hírt a menyasszonyodnak.

KALIFA Ne menyasszonyozz itt, nyavalyás kárörvendő gólyavakarék, mert a szárnyadra lépek!

Üldözni kezdi a nagyvezért, aki kacagva menekül előle.

13. jelenet

- KALIFA Hölgyem, a kérdés eldöntetett. Én fogom megkérni a kezéd.
- BAGOLY Fogod? Kéred! Én most akarom.
- KALIFA Hohó! Ez nem szerelem, hanem üzlet. Én megígérem, te megmondod, ha igazat mondasz, megtartom az ígéretemet.
- NAGYVEZÍR Nem is lenne belőle rossz kalmár. Csak kalifának lassú és lusta és álmodozó kicsit.
- BAGOLY Rendben. De ígéretet bírok tőled...
- KALIFA Ne köntörfalazz! Elveszlek, kész. Most hadd tudjuk mi is, amit te tudsz!
- BAGOLY Szerencsétek van. Ma éjjel érkezik a varázsló-kompánia a legtitkosabb romterembe. Kövessetek, odavezetlek benneteket!
- NAGYVEZÍR Nem maradhatnék itt? Addig tartanám a háttérben a frontot.
- BAGOLY Ez a gólya, itt, ennyire gyáva?
- KALIFA Nem. Csak óvatos. Állítólag hosszú lesz az élete.
- BAGOLY Én is úgy tudom, a gólyák sokáig élnek.
- NAGYVEZÍR Megyek már, megyek! De nem tetszenek nekem ezek a varázslók, meg gonoszok. Ha szorul a kapca, legfeljebb elosonok.

A bagoly vezetésével elindulnak a romok között, megkeresni a titkos termet.

14. jelenet

A varázslók gyűlése a titkos teremben. Füst, fények, patkányok, surrogások, repedések, titkos zajok. Megérkezik a két gólya és a bagoly, egy résen keresztül hallgatóznak.

MIZRA Az semmi! Töltsetek még egy kis varázsbort, nem férek el magamban a büszkeségtől! Alkonyattól én leszek Bagdad kalifája.

MIND Hú!... Ez igen!... Mégiscsak te vagy a legnagyobb varázsló közöttünk, Mizra!... Mi volt az a buta szó, Mizra?

MIZRA Olyan egyszerű, hogy már-már nagyszerű. Az ostoba kis versike végén csak azt kellett volna kelet felé kiáltaniuk, hogy...

KALIFA Hogy...?

NAGYVEZÍR Hogy...?

MINDKETTEN Mondd már!

MIZRA Azt kellett volna kelet felé kiáltaniuk, hogy...

VARÁZSLÓK Mondd már, ne csigázz tovább bennünket!

NAGYVEZÍR A fene essen beléd! Szétvet a kíváncsiság! Nincs rondább egy szétvetett gólyánál...

MIZRA Na jó, mondom: BELÉNDEK!

MIND Beléndek, beléndek!

15. jelenet

KALIFA Ez az! Beléndek... Hogy felejtettük el!

NAGYVEZÍR Mit mondott? Bolondok?

KALIFA Elhallgass! Még van kedved most is tréfálkozni! Sietnünk kell, alkonyatig Bagdadba kell érjünk. Húzódjunk ide hátra, és mondjuk el a varázsverset!

**Egek-földek összeérnek
tűz és víz most összehajol,
legyek állat, úgy akarom,
varázs szó segíts: BELÉNDEK!**

Amint kimondják a varázsszót, abban a pillanatban elkezdődik a visszaváltozás.

BAGOLY Hű, micsoda két szép férfi.

NAGYVEZÍR Hát... Mondhatom... Mi tagadás...

KALIFA Elég a fecsegésből! Irány a palota!

BAGOLY És velem mi lesz?

NAGYVEZÍR És vele mi lesz? Úgy emlékszem, nem én ígértem neki valamit...

KALIFA Megtartom az ígéretet, de most siessünk palotámba! Ha elkéssünk, végünk.

BAGOLY És velem mi lesz?

KALIFA Megmondtam! Amint a palotában leszünk, megkérem a kezéd.

BAGOLY Mindig én húzom a rövidebbet. Csak mert gyenge lány vagyok.

NAGYVEZÍR Hát, arról beszélhetnénk, hogy mennyire vagy gyenge... meg lány... brrr, de csúf... nem szeretnék a kalifa helyében lenni.

KALIFA Tűnés, mielőtt észrevesznek a varázslók valamit

16. jelenet

A palotában Mizra készül a beiktatási szertartáshoz. Illegeti-billegeti magát a kalifa ruhájában, szörnyen elégedett.

MIZRA *Amit akartam, most elérem,
én leszek a kalifa.
Volt is elég galiba,
s hogy elmúlt, nagy érdem.*

*Jaj neked most, Bagdad népe,
varázsló kerül a trónra,
nincs szívemben naplemente,
a világ minden keserve
elér téged, Bagdad népe,
föled borul Mizra árnya...*

Megzavarja az éneklésben a bagoly, aki megvadul a kalitkájában.

MIZRA *Mi van már megint, mit csapkolódsz, te kedélybeteg pulyka?
Nem tetszik a pofám? Pedig ezt fogod nézni, mától én leszek az
urad, nem az a kelep-kalap kalifa... (Észreveszi, hogy két bagoly
van a teremben.) Na, mi van? Nem is ittam, és kettőt látok? Le-
het, hogy másnapos vagyok? Egy bagoly, meg egy bagoly... Az
nem egy bagoly, hanem kettő... Hogy lett belőled kettő, amikor
az előbb még egy voltál?*

KALIFA *(kivont karddal lép a terembe)* *Egy régi bűnöd kettőzte meg a baglyot,
Mizra. Nem emlékszel az indiai király lányára? Egykor nagyon
szeretted!*

MIZRA *Ördög és pokol! A kalifa! Árulás! Órség, hozzám! Öljétek meg a
betolakodót!*

NAGYVEZÍR *(ő is kivont karddal lép be.)* Hívattál, felséges kalifa? Árulás? Én is úgy gondolom. Parancsodra a betolakodót kardélre hányom...

MIZRA Megállj! A nagyvezír... Hogy kerültek ezek ide... Ő a betolakodó, nem én...

NAGYVEZÍR Már hogy lehetne Bagdad kalifája betolakodó. A betolakodó és az áruló te vagy! Most le is vágom a fejedet!

KALIFA Csak vágd le neki, ne is lássam a nyakán.

BAGOLY Ne öljétek meg! Gonosz és aljas féreg, de ti legyetek nála különbek.

NAGYVEZÍR Na, tessék. Még nem kalifáné, de már beleavatkozik a férfiak dolgába. Nos, kalifa, mit tegyek? Levágjam, vagy ne vágjam le Mizra áruló fejét?

KALIFA Ne vágd le...

NAGYVEZÍR Ne vágjam le... Tehát nem számít, hogy eddig miatta röpködtünk reménytelenül keletről nyugatra gólyák képében...

BAGOLY A bosszú rossz tanácsadó.

NAGYVEZÍR Na, ma is tanultam valamit. Még szerencse, hogy megmaradtál bagolynak.

BAGOLY Már nem sokáig.

NAGYVEZÍR Akkor most mi legyen ezzel a féreggel itt?

KALIFA Megkapja a büntetését. *(Előveszi a zsebéből a szelencét.)* Szippants a porból, Mizra! *(Mizra előbb a fejét rázza, de a nagyvezír kardjának közeledésére nagyot szippant.)* A varázsversikét ismered, nem? Mondd hamar! *(Mizra mondja a versikét, amikor a BELÉNDEK szóhoz elér, megindul az átváltozása, és egy ronda, szőrehullott patkány lesz belőle.)* Így már jó lesz, azt hiszem. Most pedig, csiklandozd meg a kardoddal az oldalát, nagyvezí-

rem... nem, nem fölhasítani kell az oldalát, tényleg csiklandozni... tudod, hogy nevéssen...

NAGYVEZÍR Értem már! *(Csiklandozza Mizra-patkány oldalát, aki hatalmasakat kacag.)* Így jó. Most aztán örökre elfelejtetted a varázsszót, te patkány. Befelé ebbe a kalitkába, rágcsáló!

BAGOLY És ha visszaváltozik?

KALIFA Nem fog. A varázsport szétszórom *(szétszórja)*, a papiruszt széjjeltépem *(széttépi)*, nincs többé visszaút számára. Mizra marad patkány.

NAGYVEZÍR Ami eddig is volt.

BAGOLY És ha visszaváltozom?

KALIFA Hm. El is felejtkeztem róla.

BAGOLY De én nem.

NAGYVEZÍR Igaza van ennek bagolynak. Neki is jár valami... mondjuk, a szája... tágabban fogalmazva, a kezed, felséges kalifa.

KALIFA Hagyd békén a kezemet, Manzor. Hát, igen. Ha már megígértem... Hogyan fogjak hozzá? Te ronda bagoly, koszlott tollú, csipás szemű, horgas csőrű, tépett fülű, ványadt lábú...

NAGYVEZÍR Ez aztán tud hízelegve lányt kérni...

KALIFA ... de mégiscsak a megmentőnk, ezennel ünnepélyesen megkérem a kezedet, hogy... az ördögbe, de nehéz is ez... hogy szívem teljes melegével szeresselek életem végéig...

Elkezdődik a bagoly átváltozása. A kalifa szomorúan, erről tudomást sem véve húzódik az egyik sarokba. A nagyvezír vigasztalni próbálja.

NAGYVEZÍR Nyugalom, felség! Legfeljebb nem néz majd rá. Az én feleségem se szép, de kimondottan csúnya. Éjszaka járok haza, amikor már

sötét van, és nem látom. Fel a fejjel, majd rendelek felségednek egy sötét szemüveget, amelyet a vakok hordanak, és akkor felséged számára egész nap éjszaka lesz...

KALIFA (*meglátja az átváltozott lányt.*) Várj, nagyvezírem, látod azt, amit én?

NAGYVEZÍR Ez volt a bagoly? Ó, én szerencsétlen, miért nem vállaltam a házasságot?

KALIFA Ott van neked Jázmin, a régi baglyom...

NAGYVEZÍR Tréfának nem rossz, felség! Adja csak a baglyát ennek a szép lánynak.

KALIFA Igaz is. Tessék, tiéd a kedvenc baglyom, eddigi társam a palotában. Most már úgyszincs rá szükségem... itt vagy te nekem, helyette. Nézd, hogy örül neked!

BAGOLY Mert én tudom a bagolyszív minden titkát.

KALIFA És az emberi szívvel hogy állsz?

BAGOLY Elvállik, felséges kalifa. Meg vagy elégedve velem? Úgy hallottam, féltél, hogy ronda és öregecske leszek...

KALIFA Még hogy én! Manzor, neked járt el a szád? Szerencséd, hogy szétszórtam a port... Hogy meg vagyok-e veled elégedve? Nincs nálam büszkébb ember Bagdadban! Hét napig tartson a lakodalmom, hétszer hét éjjelig a nászéjszaka...

NAGYVEZÍR Nem baj. Még tapasztalatlan. Úgy kell neki! Mulatságra fel!

NAGYVEZÍR *Örül a házasságnak. Nem baj. Még tapasztalatlan. Úgy kell neki!*
Ez már kalifához méltó beszéd, felség! Palota népe, mulatságra fel!

A kalifa arca hirtelen elborul, elfordul tőlük, és az ablakhoz megy; hosszan bámul kifelé.

NAGYVEZÍR Felséges kalifa, elkezdenénk az ünneplést... Ön pedig...

KALIFA Ne Manzor, még ne! Addig nem tudok ünnepelni, amíg bánat pántja szorítja szívemet.

MANZOR *A dzinnbe! Most meg mi ütött belé? A lány meseszép, nincs mese. Még én is elvenném, ha nem lennék már nő... Bánat pántja? Nevezd meg a pánt titkát, felséges kalifa, és nagyvezíred lepatintja onnan.*

KALIFA Nézz ki, Manzor! Látsz kint akár egyetlen gólyát is?

MANZOR *Megint azok a vacak békazabálók. Nem lesz ennek már sohasem vége. Nem látok, nagyúr. Az utolsó gyönyörűséges gólya te voltál, akit láttam Bagdadban. De ez már szerencsére a múlté.*

KALIFA Gólyák nélkül nem Bagdad Bagdad.

MANZOR *Én így is el tudnám képzelni, mi több... Igaz, felség, ám nézz körül palotád falán, ezeken a képeken megannyi szép gólya virít. Szebbek is, mint az igaziak, és főleg nem repülnek el soha mellőled.*

KALIFA Fecsegés. A gólyáimat akarom – az igazikat. Küldj értük valakit.

MANZOR Jól értem, az felséged kívánsága, hogy gólyákért küldjek valakit? Ez a valaki csak én lehetnék... *A gondolatba is beleőrülök, hogy megint gólyalábon kell kelepelnem a vízparton... Az ám, nem változhatom gólyává, hiszen az előbb már szétszórta a varázsport.*

KALIFA Igaz. Akkor vigasztalhatatlan vagyok.

BAGOLY Talán én tudok segíteni felséged bánatán.

KALIFA Te, szépséges mátkám?

MANZOR Ön, hercegnő? *Úgy látszik, az új menyecske nagy fogás volt. És kinek köszönheti? Nekem...*

BAGOLY Szabadon engedhetem Jázmint?

KALIFA A tiéd. Azt teszel vele, amit akarsz.

BAGOLY Repülj Jázmin, keresd meg Bagdad falain túl a gólyákat, és vidd el nekik az üzenetet, vége a veszélynek, Bagdad kalifája ismét szeretetett vendégeinek tekinti őket. De siessenek, mert lemaradnak a lakodalomról!

KALIFA Mit szólsz te ehhez, szeretett nagyvezírem? Hát nem csodálatos asszonyra akadtam abban a romos palotában?

NAGYVEZÍR Szóhoz sem jutok, de nem baj. Nem is lenne méltó az én szám ahhoz, hogy a mátkád dicsőségét elzengje... A dzsinbe! Ez aztán a szerencsés ember. Lehet, hogy őt nem fogja úgy megkínózni a házasság, mint másokat... mint például engem...

KALIFA Jer, kedvesem... asszonyom... zavar vesz rajtam erőt, nem tudom, hogy hívnak...

BAGOLY Én annak is örülök, ha baglyomnak hívsz.

KALIFA Így legyen! De ha te vállalod, hogy a baglyom leszel, én nem lehetek más, mint a gólyád. Ne Haszid legyen hát ezentúl a nevem, hanem – Gólyakalifa!

NAGYVEZÍR *Remélem, engem nem fog gólya-nagyvezírnek hívatni.* Felség, kitűnő az ötlet, nagyon fog tetszeni a népnek.

KALIFA És te, Manzor, te nem akarsz... sejtéd, ugye, mire gondolok...

NAGYVEZÍR *Mit mondtam! Most vagyok benne a csávéban...* Felséged ajánlata nagylelkű és számomra az örömök tárházát nyitja meg, de nem fogadhatom el. Hogy mernék én olyan magasra repülni az emberek képzeletében, mint ön, a Gólyakalifa. Ha megengedi, maradok a Manzornál. Meg is szoktam, meg is szerettem... ez való nekem.

KALIFA Hát jó. Hallgassatok! Mintha kelepelést hallanék... Kezdhetjük a mulatságot!

A terem falára gólyaárnyak vetődnek, az ablakon át látni lehet a megérkezett gólyákat.

Bagoly

*A kalifa nőül,
Engem vesz el nőül,
A bagoly így szépült
meg!*

Nagyvezír

*Bagdad kalifája,
gólyák kalifája,
készül most a nászra
fel!*

Kalifa

*Rövid gólya létem
zárult szerencsésen
szerelembe estem
így!*

Mind

*Örvendezz most Bagdad népe,
esküvőre gyülekezz!
Gólyacsapat száll az égen,
őket vártuk ideleln!*

*Bölcs kalifa ül a trónon,
a mátkája meseszép.*

*Legjobb, ha ezen a ponton
befejezzük a mesét.*

*Nincs tanulság, ha egyéb nem,
hogy mindig önmagad légy!
Ne szárnyad, lelked lebbenjen
hogyha hív a messzeség.*

*Mesés Kelet varázsföldjén
minden csoda megesik.
Az is, hogy a gonosz Mizrát
a gólyák most megeszik.*

*Hogyha gólyát látsz az égen,
nem tudhatod lent soha,
madár szárnyal e fölötted,
vagy egy gólyakalifa.*